

потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію.

Однак, незважаючи на це, під час виявлення зазначених ознак злочину вказані дії, як правило, кваліфікуються за ознаками частини 1 статті 438 КК України [4] (порушення законів та звичаїв війни). Зазначений факт, в свою чергу, тягне за собою викривлення статистики, що призводить до недооцінювання зазначеного явища.

З огляду на викладене, для більш ефективної боротьби з такими кримінальними правопорушеннями, як торгівля людьми з метою використання у збройних конфліктах, необхідно розглянути питання щодо удосконалення методики виявлення, документування та розслідування зазначених злочинів. Варто провести навчання працівників оперативних і слідчих підрозділів в межах підвищення кваліфікації з приводу документування та розслідування таких злочинів, особливостей взаємодії між собою та іншими правоохоронними органами України і міжнародними інституціями. Крім того, слід обговорити проблемні питання протидії торгівлі людьми з метою використання в збройних конфліктах в сучасній Україні для пошуку найбільш дієвих механізмів покращення ситуації з профілактики, виявлення, припинення та розслідування зазначеної категорії злочинів.

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. Ратифікована Законом України від 17.07.1997. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.

4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

УДК 343.9.02

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/30-32

Сергій ОБШАЛОВ

заступник директора ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції,
доктор юридичних наук, доцент

Володимир КОВБАСА

помічник ректора
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Основним завданням висвітлення тез є розгляд існування та перспектив розвитку протидії правоохоронними органами діяльності організованих злочинних угруповань в умовах введеного в країні воєнного стану та розгляд питань, що виникають у зазначеному напрямі в діяльності слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції України.

Проблемним питанням протидії діяльності організованих злочинних угруповань у різні роки займались вчені: К. Антонов, Е. Дідоренко, В. Захаров, І. Козаченко, Є. Лук'янчиков, Д. Никифорчук, М. Погорецький, І. Сервецький, К. Чаплинський, І. Шинкаренко, М. Шумило та ін.

Під організованою злочинністю законодавець визначає сукупність кримінальних правопорушень, що вчиняються у зв'язку зі створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань. Види та ознаки цих кримінальних правопорушень, а також кримінально-правові заходи щодо осіб, які вчинили такі кримінальні правопорушення, встановлюються Кримінальним кодексом України. Слід зазначити, що метою боротьби з організованою злочинністю законодавець визначив встановлення контролю над організованою злочинністю, її локалізацію, нейтралізацію та ліквідацію; усунення причин і

умов існування організованої злочинності [3].

Завданням оперативних підрозділів, згідно з законом, є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави [2]. Також визначено чіткий нормативний перелік, на якому базується боротьба з організованою злочинністю, котрий складають: Конституція України, Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», Кримінальний і Кримінальний процесуальний кодекси України, закони України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Національну поліцію», «Про Службу безпеки України», «Про прокуратуру», «Про Бюро економічної безпеки України», інші закони, міжнародно-правові угоди, учасником яких є Україна. Крім того, це підзаконні акти, що регулюють відносини в сфері боротьби з організованою злочинністю.

Діяльність оперативних та слідчих підрозділів ще більш ускладнюється у зв'язку з правовими та організаційними змінами у діяльності правоохоронних органів. Останні зміни відбулися згідно з Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 64/2022. Так, у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України [1], а також вводяться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [4; 5].

Потрібно також зазначити й про існуючу латентність злочинної діяльності та певних видів злочинів, правовідносини в яких між учасниками кримінального провадження набувають змін, переходять у іншу площину або взагалі припиняються.

Доцільним, на наш погляд, було б більш активне використання існуючих законодавчих положень, які сприяють протидії організованій злочинності, зокрема, статті 14 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». Наприклад, щодо використання учасників організованих злочинних угруповань у боротьбі з організованою злочинністю:

1. Для здійснення заходів боротьби з організованою злочинністю учасники організованих злочинних угруповань можуть залучатися до співробітництва в порядку, визначеному Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Кримінальним процесуальним кодексом України;

2. Учасник організованого злочинного угруповання може бути частково або повністю звільнений від кримінальної відповідальності та покарання у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України, якщо він у процесі оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування чи судового провадження сприяє викриттю організованих злочинних угруповань та вчинених ними кримінальних правопорушень, притягненню винних до відповідальності, відшкодуванню шкоди фізичним чи юридичним особам або державі [3].

Це набуває великого значення, оскільки протидія з боку учасників ОЗУ набуває все більш професійного характеру. Для кваліфікованого вчинення зазначеної протидії важливим є отримання інформації про перебіг розслідування, зібрані докази, заплановані слідчі дії, про свідків, потерпілих, працівників, які проводять розслідування. З цією метою злочинці або зацікавлені особи, у зв'язку з перебуванням у складі злочинної групи чи причетністю до вчиненого злочину, з корисливих мотивів або з інших причин намагаються отримати таку інформацію від осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, за допомогою технічних засобів або в інший спосіб. На наведене звертається увага у наукових джерелах. Це викликане тим, що таємному характеру протиправних дій і способам протидії їх виявленню повинні бути протиставлені відповідні засоби та прийоми слідчої діяльності, що мають примусовий і, у ряді випадків, прихований характер. У протистоянні слідчого зі злочинцем має перевагу той, хто володіє більшою інформацією про супротивника, оскільки це надає можливість вибору такої тактики дій, яка відповідає умовам, що склалися. Тому на досудовому слідстві слідчий має бути краще поінформований про злочинця та його діяльність, ніж останній – про дії слідчого. Чим більше буде зібрано доказів у справі і чим менше про це буде знати заінтересована сторона, тим меншим буде протистояння з боку останньої і тим більше буде

шансів досягнення істини у справі. У протилежному разі ледве можна розраховувати на успішне розслідування та розкриття злочину. Важливість збереження в практиці правоохоронних органів у таємниці інформації, що стає відома оперативним працівникам та слідчим під час кримінального провадження, пов'язана з тим, щоб уникнути випадків, які мають місце, коли внаслідок невжиття заходів щодо її збереження була розголошена інформація, отримана у ході провадження, що, у свою чергу, призводило до значних збитків і компрометації людей, заподіяння їм моральної шкоди. Недодержання таємниці тягне за собою небажані наслідки: знижує ефективність процесу розслідування, ставить під загрозу осіб, які сприяли розкриттю та розслідуванню. Попередні рішення та висновки можуть вплинути на формування показань свідків і суспільної думки, завдати незаслуженої шкоди репутації людей; ускладнити роботу слідчого з розслідування злочинів, стати на перешкоді отримання необхідної інформації. Особам, які вчинили злочини, часто вдається знищити сліди злочину, сховати майно, на яке міг бути накладений арешт, підготувати докази своєї «невинуватості», здійснювати вплив на потерпілих, свідків із метою схилити їх до давання завідомо неправдивих свідчень тощо. Кримінальні провадження ще на стадії досудового розслідування, не доходячи до суду, закриваються. У той же час збереження таємниці досудового розслідування дає змогу отримати необхідні результати з найменшими затратами сил, засобів і часу, а також підвищує ефективність усієї діяльності правоохоронних органів з протидії організованій злочинності.

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.
3. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30.06.1993. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 35. Ст. 358.
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
5. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

УДК 343.98+159.98+005.57
DOI: 10.31733/15-03-2024/2/32-33

Володимир ВАРВА

доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент

Діана ШАМША

курсант ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**КОНФЛІКТОСТВОРЮЮЧІ ФАКТОРИ
ОПЕРАТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ**

Спілкування як явище є невід'ємним процесом, який притаманний будь-якій роботі, у сфері взаємодії людей між собою. Робота правоохоронних органів не може існувати та бути ефективною без обміну інформацією між всіма її суб'єктами. При цьому варто зазначити, що серед осіб, які за родом своєї діяльності найбільше залученні до безпосереднього спілкування з людьми, є працівники оперативних підрозділів, оскільки сама собою оперативно-розшукова діяльність базується на отриманні, аналізі та систематизації певної інформації, отриманої в установленому законом порядку. Неминучим фактором будь-якого спілкування є таке явище, як конфлікти або суперечки. Вони виникають внаслідок активної розбіжності позицій та інтересів двох або більше сторін, що беруть участь у цьому процесі. Враховуючи всі вищеперелічені фактори, вважаємо за доцільне дослідити конфліктостворюючі фактори оперативного спілкування.